

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL PAGALBOS NUO NUSIKALSTAMOS VEIKOS NUKENTĖJUSIEMS ASMENIMS
ĮSTATYMO, SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 1, 2, 3 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 36¹ STRAIPSNIU IR PRIEDU ĮSTATYMO, VAIKO
TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234 1, 2, 23 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TAP-20-351(3)(20-11609(2))**

2020-09-29 Nr. NV-2629

Vilnius

Projektų rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Projektų tikslas – užtikrinti, kad fiziniai asmenys, nukentėję nuo nusikalstamos veikos, įvykdytos ES teritorijoje arba kai baudžiamasis procesas vyksta ES, būdami Lietuvoje, gautų tinkamą informaciją, konsultacijas ir paslaugas, perkelti į nacionalinę teisę Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2011/36/ES, 2012/29/ES, 2017/541 (Direktyvos) nuostatas.

Dabartinė situacija:

- Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai bei Direktyva 2017/541 dėl kovos su terorizmu yra siekiama užtikrinti, kad nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs asmuo gautų informaciją, konsultacijas ir paslaugas.
- Direktyva 2011/36/ES į nacionalinę teisę turėjo būti perkelta iki 2013-04-06, Direktyva 2012/29/ES – iki 2015-11-16, Direktyva 2017/541 – iki 2018-09-08.
- Europos Komisija 2019-03-07 yra pateikusi Lietuvai pagrįstą nuomonę pažeidimo procedūroje dėl nepranešimo apie Direktyvos 2012/29/ES perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, kurioje nurodė, kad tomis priemonėmis, apie kurias Lietuva yra pranešusi, dalis nuostatų yra neviseškai perkelta.
- Lietuvoje nėra nuoseklios nusikaltimų aukų teisių užtikrinimo ir apsaugos sistemos, nacionalinėje teisėje neįtvirtintas nukentėjusio nuo nusikalstamos veikos asmens apibrėžimas, nereglamentuotos informacijos, paslaugų teikimo šiems asmenims procedūros. Nukentėję asmenys gali naudotis Lietuvoje veikiančia bendra socialinės paramos ir pagalbos sistema, tačiau tai neapima pagalbos nuo visų nusikalstamų veikų nukentėjusiems asmenims. Smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims specializuota kompleksinė pagalba teikiama ir finansuojama Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo nustatyta tvarka, prekybos žmonėmis aukoms – SADM nustatyta tvarka.

2019 m. užregistruotas 36 731 nuo nusikalstamų veikų nukentėjęs asmuo, 9283 iš jų – nuo veikų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje, nukentėję asmenys.

Specializuotai pagalbai nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims skiriama 1,5 mln. eurų.

Projektų esmė, nauda. Siūloma:

1) Pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims įstatymo projekte (Projektas):

- Apibrėžti nuo nusikalstamos veikos nukentėjusio asmens sąvoką – fizinis asmuo, kuris tiesiogiai dėl nusikalstamos veikos patyrė žalą, įskaitant fizinę, turtinę / neturtinę žalą, taip pat fizinio asmens, kuris mirė dėl nusikalstamos veikos, šeimos nariai, kurie patyrė žalą dėl jo mirties.
- Nustatyti pagalbos teikimo principus (bendradarbiavimo, dalyvavimo, prieinamumo, veiksmingumo, lygiateisiškumo, informacijos prieinamumo, individualizavimo).
- Nustatyti, kad nukentėjęs asmuo turi teisę: nemokamai konfidencialiai naudotis pirmojo kontakto institucijos ir pagalbos tarnybos teikiama / organizuojama pagalba prieš baudžiamąjį procesą, jo metu, po jo ir visais atvejais, kai baudžiamasis procesas nepradedamas.
- Nustatyti pirmojo kontakto institucijas, į kurias asmuo kreipiasi pirmiausia: ikiteisminio tyrimo įstaiga, prokuratūra (prokuroras), teismas, Bendrosios pagalbos centras, savivaldybės administracija, socialinių paslaugų, švietimo ar sveikatos priežiūros įstaiga, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.
- Nustatyti, kad pirmojo kontakto institucija teikia informaciją apie pagalbą, kuri asmeniui gali būti suteikta, ir ją teikiančias tarnybas; procedūras, susijusias su skundu dėl nusikalstamos veikos pateikimu ir teisinę nukentėjusiojo padėtį jose; informaciją apie apsaugą, teisinę pagalbą, atlyginamą

žalą, galimybę gauti vertimo paslaugas; skundų teikimo tvarką ir kt. (informaciją parengia, skelbia ir nuolat atnaujina Teisingumo ministerija).

- Nustatyti, kad pagalbos teikimą koordinuoja, organizuoja ir pagalbą teikia pagalbos tarnyba (juridinis asmuo, įgijęs teisę teikti akredituotą pagalbą). Pagalbos tarnyba, gavusi informaciją iš pirmojo kontakto institucijos ar asmeniui kreipusis tiesiogiai, ne vėliau kaip kitą darbo dieną pradeda organizuoti pagalbą socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka: įvertina asmens poreikius; kartu su asmeniu sudaro pagalbos planą; teikia informaciją apie įstaigas, teikiančias sveikatos priežiūrą, socialines ar kitas paslaugas; informuoja apie asmenį apie jo teises; organizuoja palydėjamą pas kitus pagalbos teikėjus, teikia / organizuoja emocinę / psichologinę pagalbą, laikiną apgyvendinimą ir kt.
- Nustatyti, kad pagalbos tarnybų teikiama pagalba turi būti akredituota SADM nustatyta tvarka. Akredituota pagalba finansuojama valstybės, savivaldybių biudžetų lėšomis (valstybės biudžeto lėšų paskirstymo, pervedimo, naudojimo, atsiskaitymo ir kontrolės tvarką nustato SADM).
- Nustatyti, kad pirmojo kontakto institucijos, pagalbos tarnybų bendradarbiavimo ir pagalbos teikimo tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo, vidaus reikalų ir teisingumo ministrai; institucijų veiklos koordinavimo tvarką, užtikrinant pagalbą teroro akto atveju – Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.
- Nustatyti, kad asmens duomenys tvarkomi pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (BDAR) ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą.
- Įtvirtinti, kad šiuo įstatymu įgyvendinami ES teisės aktai – Direktyvos.

2) **Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimų projekte:**

- sudaryti galimybę gauti socialines paslaugas asmenims, nukentėjusiems nuo visų nusikalstamų veikų (dabar – tik nukentėję nuo psichologinės, fizinės, seksualinės prievartos, smurto, išnaudojimo prekybai žmonėmis), patikslinant socialinių paslaugų tikslus ir į socialinės rizikos sąvoką įtraukiant nuo nusikalstamų veikų nukentėjusių asmenų patirtą žalą.
- nustatyti, kad asmens duomenys tvarkomi pagal BDAR ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą.
- įtvirtinti, kad šiuo įstatymu įgyvendinami ES teisės aktai – Direktyvos.

3) **Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimų projekte:**

- įtvirtinti, kad šiuo įstatymu įgyvendinami ES teisės aktai – Direktyvos (pačios Direktyvų nuostatos buvo perkeltos ankstesniais įstatymo pakeitimais, tačiau jos nebuvo nurodytos įstatymo priede) bei papildyti, kad nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam vaikui pagalbos teikimą reglamentuoja Pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims įstatymas, Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, Socialinių paslaugų įstatymas ir kt. teisės aktai.

Projektus prašoma Seimo svarstyti skubos tvarka, nes baigėsi Direktyvų perkėlimo terminai, o dėl nevisiško Direktyvos 2012/29/ES perkėlimo į nacionalinę teisę Europos Komisija yra pradėjusi pažeidimo procedūrą ir gali perduoti bylą ES Teisingumo Teismui.

Projektai Seimui pasiūlyti įtraukti į Seimo IX (rudens) sesijos darbų programą (siūlomas svarstymo Seime mėnuo – spalio).

Isigaliojimo data – 2021-01-01.

Preliminarus papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis – apie 1 mln. eurų kasmet (planuojama finansuoti iš SADM asignavimų).

Numatoma nauda – bus užtikrinta, kad fiziniai asmenys, nukentėję nuo nusikalstamos veikos, gautų reikiamą pagalbą bei nustatyta pagalbos nukentėjusiems asmenims sistema, į nacionalinę teisę visiškai perkeltos Direktyvų nuostatos.

Derinimas. Projektai svarstyti 2020-09-08 tarpinstituciniame pasitarime ir patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Socialinės politikos grupės pastabas (suderinta darbo tvarka) bei Teisingumo ministerijos pasiūlymus.

Atitiktis Vyriausybės programai – susiję su Vyriausybės programos siekiais sukurti prieinamas paramos nukentėjusiems paslaugas, įskaitant pagalbos linijas, prieglaudas, informavimo ir skundų mechanizmus, taip pat policijos, sveikatos apsaugos darbuotojų, socialinių darbuotojų ir kitų informuotumo didinimą.

Dalykinio vertinimo išvada. Projektus siūlome **svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje** ir iki pasirašymo patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės redakcines pastabas.

Socialinės politikos grupės patarėja
tel. 8 706 63853, el.p. daiva.buivydaite@lrv.lt

Daiva Buivydaite-Garbštienė